

Følgende to tekster er taget fra hæftet "Vibenshus Skole 100 år", som udkom i forbindelse med Vibenshus Skoles 100 års fødselsdag i 1992.

Enkroneskolen

Af Svend Breum

Elev 1954 - 64, lærer 1970 - 2007

I **1892**, da denne skole blev bygget, så alting anderledes ud på det sted, hvor vi nu står. Skolen var omgivet af marker og enge, der strakte sig helt ned til stranden, hvor tusindvis af viber hvert år flokkedes. Derfor var det en naturlig ting, at man kaldte skolehuset, der blev bygget på dette sted, for Vibenshus.

Omtrent således begyndte en af skolens tidligere inspektører sin tale hvert år på skolens fødselsdag, når eleverne om morgenen samledes i skolegården for at hejse flaget. Historien var kønt fortalt, og den passede sådan set udmærket til lejligheden, men den var ikke helt i overensstemmelse med de historiske kendsgerninger. Navnet Vibenshus er ældre end skolen, og forklaringen på det ikke helt så romantisk, som i den gamle inspektørs udlægning.

De ældste københavnere husker endnu det kendte traktørsted "Lille Vibenshus", der lå på hjørnet af Jagtvej og Østerbrogade (dengang Strandvejen), omtrent hvor Den Danske Bank nu ligger. Det var opkaldt efter en for længst afdød værtshusholder, Jens Jensen Vibe, som vides at have ejet det i 1708, og det blev først nedrevet i 1907. I de sidste år var der værtshus i stueetagen og politistation på første sal - en tankevækkende kombination

Vibenshus Betalingskole

Under første verdenskrig - fra 1914-1918 - gik Rosa Sylvest Hansen i Vibenshus Betalingskole. Hendes klasseværelse lå i barakafdelingen. Her gik pigerne fra 1.-4. klasse, mens hendes storebror og -søster gik i hovedskolen, som var forbeholdt de store piger og drengene. Familien boede i Bellmangsgade og måtte, da skolerne i Bryggervangen og Vognmandsmarken endnu ikke var bygget, vælge mellem friskolen ved Østre Gasværk og Kroneskolen ved Lille Vibenshus. Den første havde ikke så pænt et ry, så Rosas far, som var snedker, valgte at melde sine børn ind i Betalingskolen Vibenshus.

Den strenge frøken

Efter morgensangen og fadervor kommanderede frøken Frechinette, som sædvanlig, alle 30 piger til at lægge hænderne på bordkanten. Derpå klemte hun lorgnetterne på næsen, rejste sig fra sin høje katederstol og gik med stram mine ned langs pulterækkerne, idet hun nøje kontrollerede pigernes fingre og negle. Rosa var nervøs, for de sorte vanter kunne smitte af, og frøkenen ville ikke tøve med at bruge den skarpe side af linealen. Heldigvis gik det godt denne gang, men Rosa kunne ikke lade være at tænke på dengang, hun var kommet til at vælte vasen på gulvet i barakkens garderobe.

Frøkenen havde taget hende ved kinden og slæbt hende op til inspektøren i hovedskolen. Lykkeligvis havde inspektøren sendt frøkenen udenfor - og han havde slet ikke skældt Rosa ud, men tværtimod trøstet hende. Jo, han var en rar mand, Anker Hansen, og han fortalte heller ikke noget til mor og far om vasen. Senere ringede klokken til spisefrikvarter - Rosa vidste, at det var hendes storebror, der som duks betjente klokken i denne uge - og alle pigerne forlod barakkerne

for at spise under halvtaget, som skilte pigegården fra drengegården. Men her havde alle de store piger optaget bænkene, så Rosa og hendes kammerater måtte sætte sig på den runde bæk under træet midt i skolegården.

Sommerdrømme

Det var svært at holde på madderne, når fingrene blev stive af kulde og blæst. Rosa kom til at tænke på sommer. Så skulle de med frk. Nissen til Helgoland og bade i gymnastiktimerne. Det var dejligt - selvom det var langt at gå, og skolebetjent Jensen aldrig lukkede op for vandet i skolegården før klokken hel, når de kom udasede og tørstige tilbage fra badeanstalten.

Rosa tænkte også på Jensens høns, som pigerne fodrede med småbidder fra deres madkasser, og på pæretræet i inspektørens have, som hen imod kartoffelferien kunne tabe dejlige, store pærer på den "rigtige" side af hegnet.

En kraftig ringen bragte Rosa tilbage til virkeligheden. Inden hun løb hen og stillede op med sin klasse, nåede hun lige at se, at hendes storebror vinkede oppe fra nr. 7 over den store klokke.

Stræk og bøj

Pigerne havde stillet op på en lang række efter størrelse i gymnastiksalen, havde taget numre og var rykket ud i to rækker. Frøken Nissen kommanderede de fritstående øvelser, som skulle styrke og smidiggøre kroppens muskler. 'Til ribberne løb', og straks løb alle til ribberne, hvor man lavede spændbøjninger og høje knæløft mens man hang i armene.

"Til hæveøvelser, træd an", og alle pigerne fik besked på, hvilket apparat - trapez eller tove - de skulle arbejde ved, og løb så hen til dem med delingsføreren i spidsen.

Bagefter gjaldt det springning. I dag brystvendt sidespring på bukken med tre skridts tilløb. Til sidst var der march, knæløftningsgang, fod-strækninggang samt hanegang - og sluttelig skulle pigerne vende mølle. Det var ikke ret mange der kunne gøre det ordentligt, for benene skulle være helt strakte! Så lød det: "På to linjer træd an" og derpå 'Træd af' - og så var gymnastiktimen forbi, og pigerne gik til garderoben for at klæde om, svedige og uden bad.

I skole til klokken seks

Sidst på eftermiddagen i håndarbejdstimen blev der, som altid, strikket strømper. Frk. Møller strikkede også selv. Hun strikkede sokker til sømændene. Det var ved at blive mørket udenfor, og der kom ikke meget lys ind af de matterede ruder ud mod Øresundsgade (nuværende Vordingborggade), men så kom Jensen og tændte gaslamperne, så man kunne se at strikke. Han kom også mere kul i den store kakkelovn i hjørnet, for varmen skulle holdes oppe indtil klokken seks, når skoledagen sluttede.

Hjemturen

Da Rosa fik fri, var det blevet helt mørkt, men heldigvis ventede hendes storebror på hende ved skolens hovedport i Kertemindegade. Han tog hendes bogholder og spændte den på sit eget tornyster, og de tog hinanden i hånden og begyndte hjemturen til Bellmansgade.

De gik ad Strandvejen (Østerbrogade) langs villahaverne og gartnerierne, forbi den imponerende hvide villa på hjørnet af Landskronagade. Ovre på den anden side lå de grå stenhuse (de første

lægeforeningsboliger), den tårnløse Sions kirke og Øresundshospitalet med sin store tuberkuloseafdeling.

Så kom kolonihaverne, der gik helt ned til vandet, og til slut før broen, sporvognsremisen. Rosa og hendes bror skyndte sig, for det var uhyggeligt mørkt, når man ikke lige passerede lygtepælene. En af Tuborgs store hestevogne skramlede af sted på den anden side af gaden, mens en sporvogn med nogle støjende unge mennesker passerede i retning mod Lille Vibenshus.

Den plejede ellers at stoppe her midt på strækningen, men man havde nedlagt mange stoppesteder på grund af kulmangelen på kraftværkerne, forårsaget af svigtende leverancer fra det krigsramte udland. Så folk måtte trave noget længere til og fra stoppestederne. Ved Svanemøllen satte børnene i løb og var snart hjemme ved opgangen i Bellmangsgade. Først her gik det rigtigt op for dem, at det var søndag i morgen. Det skulle blive rart med en hviledag, selvom der naturligvis også skulle laves lektier.

Betalingsdag

Mandag morgen ville Rosas mor, foruden madkassen, lægge en konvolut i storesøster Esthers tornyster. For mandag var den første i den nye måned, og så skulle der betales skolepenge på kontoret, i alt tre kroner, én krone for hvert barn. Derfor blev kroneskoler, som Vibenshus Betalingskole, oftest kaldt for ENKRONESKOLER.

Haven med pæretræet

Af Børge Hansen

Elev 1960 - 70, lærer 1976 - 2013

Haven - med pæretræet - var et levn fra den tid, hvor inspektøren boede på skolen, og uvist af hvilken grund blev den altid holdt aflåst. Den var altså sammen med bunkeren (under den nuværende gymnastiksal) de "forbudte" områder på skolen, og ve den formastelige, der blev "taget" der.

For selvfølgelig virkede det dragende på nysgerrige unger: havens lækre gråpærer og freden på den uberørte bunker, hvor græsset voksede knæhøjt, og de blomstrende syrener duftede stærkt. Senere blev de "forbudte" områder, med forældre-foreningens hjælp, lavet om til legeplads til stor glæde for eleverne.

I 60'erne var Vibenshus en stor skole med 3-4 spor på hver årgang, ca. 800-900 elever, så alt blev gjort for at skaffe plads. Et eller to klassetrin var henvist til at gå i skole om eftermiddagen fra kl. 12 - 15.45, så den stod på sen frokost med mælk kl. 12.45. Det blev nogle lange dage, og i sidste lektion var udbyttet begrænset med uoplagte lærere og utidige elever, der længselsfuldt ventede på skoleklokkens sidste signal.

Alle rum blev inddraget, og i en periode var vi henvist til barakken - den sidste af i alt 8 fra 1918 - der ellers anvendtes til gymnastik. Pga. manglende isolering måtte skolebetjenten i vinterhalvåret fyre op i kakkelovnen i god tid inden kl. 8. Men mere end en gang blev der undervist med al overtøjet på!

Selv i badekælderen foregik der undervisning - mon reglerne blev overholdt? - og de matterede ruder mod Kertemindegade slap kun lidt lys ind, så lyset var tændt hele året rundt. Da det var et såkaldt "vådt" rum, sad kontakterne ude i kældergangen, og mange elever, der havde ærinde i kælderen, faldt for fristelsen til at slukke alt lys, hvorpå de nærmest siddende for ud ad døren med råbet: "STOP TYVEN". Stakkels lærere!

Dønningerne fra 68-oprøret nåede selvfølgelig også skolen, men opgøret med autoriteterne blev ikke så voldsomt som i andre dele af undervisningssystemet. En del utilfredshed og oprør kom ud i skolebladet Vanellus, der havde sin egen redaktion uafhængig af lærere og elevråd, og hvad der var vigtigt: Skolen havde et velfungerende elevråd, der blev dygtigt vejledt af to kontaktlærere. Virkningerne udeblev måske også for en tid, fordi mange lærere på skolen var på forkant med udviklingen.

Et helt kontant resultat var forsøget på at blive dus og komme på fornavn med lærerne. De yngste elever fandt det ikke svært, men de ældste elever, de der ønskede det mest, havde sværest ved det, og der gik adskillige år, før "reformen" var gennemført

. En nu afdød kollega - Gustav Jørgensen - var også gammel Vibe-elev. Både Børge, Svend og Hans har haft "Hr. Jørgensen" i gymnastik. Når gamle elever kom på besøg, tog han cerutstumpen ud af munden og sagde: "Nå, ..forbryderen vender tilbage til åstedet?".

Den hilsen fik vi alle 3, da vi startede som lærere på Viben. Agtelsen for vores gamle "håndbold-lærer" var stor, og vanen indgroet, så det tog lidt tid, før "Hr. Jørgensen" blev til Gustav.